

FACTORS INFLUENCING THE COMBAT ABILITY OF MILITARY UNITS AND RELATIONSHIPS WITH MILITARY DECISION-MAKING

Ivaylo I. Hinov

*Military academy "Georgi S. Rakovski", Faculty „Command and Staff”,
Department "Land forces"
i.hinov@rndc.bg*

Abstract: *This report identifies the factors that affect combat capability through the method of peer reviews and the application of a systematic approach. With the help of group statistical analysis with the software product IBM SPSS STATISTICS the main groups of factors, their correlations and their influence on decision making are derived.*

Keywords: *combat capability, tactical units, combat power, fighting power, MDMP, military decision making process*

ФАКТОРИ, ВЛИЯЕЩИ ВЪРХУ БОЕСПОСОБНОСТТА НА ФОРМИРОВАНИЯТА И ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ С ВЗЕМАНЕТО НА РЕШЕНИЕ

Ивайло И. Хинов

*Военна академия “Георги С. Раковски”, Факултет „Командно – щабен”,
Катедра “Сухопътни войски”
i.hinov@rndc.bg*

Успехът в една военна операция е резултат от всеобхватно планиране и организиране, ефективно прилагане на лидерството, качествената подготовка на командирите, щабовете и формированията, реализирането на бойния потенциал и много други фактори. Като цяло за да се достигне желаното крайно състояние е необходимо, тези на които е възложено това (военни формирования), да притежават и необходимите способности за изпълнението. Именно способността да водят бой и постигането на успех е ключовият момент в бойните действия.

Съществуват редица фактори, които могат да влияят, както положително така и отрицателно на боеспособността на тактическите формирования. Широка е и гамата от фактори, от които командирите на тези формирования е необходимо да се съобразяват при вземане на техните решения.

За да бъдат улеснени командирите при вземането на своите решения както в планирането и организирането на бойните действия, така и в техния ход, е необходимо познаването на всеки един от факторите, които влияят на боеспособността на техните формирования. От друга страна, следва и да се предостави отговор на въпроса влияе ли боеспособността като цяло при вземането на решение.

От сега съществуващите теоретични постановки [6, 7, 9] елементите на боеспособността са и факторите, от които тя зависи. Изменението на който и да е елемент спрямо определено начално състояние променя и боеспособността. Поради факта, че някои от документите [6] са остарели и не обхващат в пълна степен тези фактори е необходимо да се предприеме комплексен подход при определянето им като в последствие се набележат и подходи за оценка на боеспособността.

В тази връзка е необходимо да се потърси къде се препокриват познатите елементи с други системи и да се класифицират по определен признак. Ако изхождаме от същността на понятието следва да се търсят общите признаци по отношение на боя¹ или за успеха в боя. В тази връзка целесъобразен подход е да се потърсят допирателните с бойната мощ² и бойните функции³. По този начин анализирайки основните компоненти на мощта (доктринален, физически и концептуален) и основните системи имплементиращи в себе си бойните функции, посредством метода на експертните оценки и прилагането на групов статистически анализ със софтуерния продукт IBM SPSS STATISTICS ще се изведат основните групи фактори, техните корелационни връзки и влиянието им върху вземането на решение.

За тази цел е проведено емпирично изследване на основание положителна резолюция на министъра на отбраната на докладна записка на заместник-министъра на отбраната към писмо с рег. № 22-10-33/09.03.2021 г. В изследването са взели участие общо 107 старши офицери от структурите на стратегическо, оперативно и тактическо ниво, както и офицери от Военна академия „Г. С. Раковски“ и факултет „Общовойсковски“ на НВУ „Васил Левски“. За интерпретиране формата и съдържанието на събраните и обобщени данни се използва метода на експертните оценки. Анкетната карта е разделена в две части като отношение по тематиката на разглеждания проблем имат въпросите от 7 до 36 и се оценяват с пет степенна скала като 1 е най-слабо е 5 е най-силно. Въпросите в първата част са както следва:

7. До каква степен боеспособността на тактическите формирования може да влияе върху вземането на решение **при подготовката и организирането на бойните действия** (преди началото на бойните действия)?

8. До каква степен боеспособността на тактическите формирования влияе върху вземането на решение **в хода на бойните действия**?

9. Считате ли за необходимо, че боеспособността на тактическите формирования би следвало да се отчита в процеса на планиране (вземане на решение)?

10. Според Вас, може ли **бойната мощ** (необходима за изпълнение на определена задача) да бъде фактор на боеспособността на едно формирование?

11. Според Вас, може ли **бойните функции** да бъдат фактор на боеспособността на тактическите формирования?

12. Според Вас, може ли **човешкият ресурс** да бъде фактор на боеспособността на тактическите формирования?

13. Според Вас, може ли **материално-техническия ресурс** да бъде фактор на боеспособността на тактическите формирования?

14. Според Вас, може ли **бойният състав и окомплектоваността** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?

¹ Боят е съвкупност от съгласувани по цел, място и време удари и други действия, за постигане на тактическа цел. Същността му се изразява в организиран въоръжен сблъсък между тактически формирования с използване на всички налични средства за решаване на поставените задачи. Обикновено има кратка продължителност (до едно денонощие) [4]

² Способността на собствените сили и средства за унищожаване или подавяне на противостоящи сили в определен период от време [4]

³ Бойните функции са аналитичен инструмент на командири и щаба, осигуряващи пълно описание на всички аспекти на боя при планиране и провеждане на действията, които формированията изпълняват преди, по време и след операциите. Бойни функции са командване; информация и разузнаване; огнево въздействие (поразяване и поддръжка); маньовър; защита; бойно осигуряване и поддръжка. [5]

15. Според Вас, може ли **моралното състояние на личния състав** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
16. Според Вас, може ли **организационната структура** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
17. Според Вас, може ли **мениджмънта** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
18. Според Вас, може ли **лидерството** в маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
19. Според Вас, може ли **степената на окомплектованост** на маневрените формирования с **материални ресурси** да бъде фактор на боеспособността им?
20. Според Вас, може ли **качественото състояние на въоръжението и бойната техника** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
21. Според Вас, може ли наличието на **запаси от материални ресурси** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
22. Според Вас, може ли **инфраструктурата** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
23. Според Вас, може ли **своевременността в подвоза на разхода** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
24. Според Вас, може ли **състоянието на бойната готовност** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
25. Според Вас, може ли **степената на сглобеност** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
26. Според Вас, може ли **подготовката на командирите** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
27. Според Вас, може ли **подготовката на щабове** на маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
28. Според Вас, може ли **подготовката на формированията** да бъде фактор на боеспособността им?
29. Според Вас, може ли **оперативната съвместимост** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
30. Според Вас, може ли **придобитият опит на личния състав** от маневрените формирования да бъде фактор на боеспособността им?
31. Според Вас, може ли **информацията и разузнаването като бойна функция** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
32. Според Вас, може ли **командването като бойна функция** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
33. Според Вас, може ли **огневото въздействие като бойна функция** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
34. Според Вас, може ли **маньовърът като бойна функция** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
35. Според Вас, може ли **бойната поддръжка и осигуряването като бойна функция** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?
36. Според Вас, може ли **защитата като бойна функция** да бъде фактор на боеспособността на маневрените формирования?

Втората част от въпросника (таблица 1), цели да се групират факторите по определение признаци и да се определи тяхната тежест в подготовката и организирането на бойните действия и в хода на бойните действия. Факторите са групирани по определените 4 признака, а скалата за оценяване е от 1 до 5, за които е уточнено на анкетиранияте, че е възможен и дублаж на оценките.

№	ФАКТОРИ	Условия	Предварително планиране	Планиране в хода на бойните действия
1.	ЧОВЕШКИ ФАКТОР	Боев състав и окомплектованост на маневрените формирования		
		Морално състояние		
		Организационна структура		
		Ефективен мениджмънт		
2.	МАТЕРИАЛНО ТЕХНИЧЕСКИ	Окомплектованост на маневрените формирования с материални ресурси		
		Качествено състояние на въоръжението и бойната техника		
		Наличие на запаси от материални ресурси		
		Инфраструктура		
3.	ПОДГОТОВКА	Състояние на бойната готовност		
		Сглобеност на маневрените формирования		
		Степен на подготовка на командирите на щабовете и формированията		
		Оперативна съвместимост		
		Опит на личния състав от участие в действия, провеждани в бойни условия		
4.	БОЙНИ ФУНКЦИИ	Информация и разузнаване		
		Командване		
		Огнево въздействие		
		Маньовър		
		Бойна поддръжка и осигуряване		
		Защита		

Таблица 1: Втора част от анкетна карта

Първоначалните статистически анализи целят определянето на степента на влияние на боеспособността на формированията върху вземането на решение от командирите. За целта са представени средноаритметичните стойности на отделните индикатори за влияние, свързани с времевите точки от бойните действия, в които боеспособността е възможно да повлияе вземането на решение (таблица 2).

Въпрос №	Влияние на боеспособността върху вземането на решение	Средни стойности*
V8	Вземането на решение в хода на бойните действия	4.39
V9	Боеспособността да се отчита в процеса на планиране (вземане на решение)	4.36
V7	Вземането на решение при подготовката и организирането на бойните действия	4.06

Таблица 2: Средноаритметични стойности на влиянието на боеспособността върху вземането на решения от командирите⁴

Таблицата показва, че най-високо се оценяват опциите „влияние на боеспособността върху вземането на решения от командирите в хода на бойните действия“ (4.39) и „отчитане на боеспособността в процеса на планиране на бойните действия“ (4.36). Техните абсолютни стойности се

⁴ Средноаритметични стойности са ранжирани в намаляващ ред

движат в нивото на „високо“ и „по-скоро високо“ влияние по скалата за отговор. „Влиянието на боеспособността върху вземането на решение при подготовката и организирането на бойните действия“ (4.06) е оценена относително по-слабо, но попада в нивото на скалата за отговор „по-скоро важно“. **Като цяло, включените в анкетната карта три параметъра на влиянието на боеспособността върху вземането на решение са оценени като значими критерии за успешност на бойните действия.**

След оценката от страна на експертите за влиянието на боеспособността върху вземането на решение следващата стъпка е да се изследват факторите, които ѝ влияят.

Изследваните фактори, влияещи върху боеспособността са разнородни по съдържание. Теоретичен и практически интерес представлява мнението на респондентите относно релевантността на всеки един от тях по отношение на успешността на бойните действия. Средноаритметичните стойности на изследваните айтеми, ранжирани в низходящ ред са представени в таблица 3.

Въпрос №	Фактори, влияещи върху боеспособността	Средни стойности*
V28	Подготовка на формиранията	4.54
V20	Качествено състояние на въоръжението и бойната техника	4.51
V25	Степен на сглобеност	4.50
V26	Подготовка на командирите	4.50
V27	Подготовка на щабовете	4.41
V14	Боеен състав и окомплектованост	4.39
V19	Степен на окомплектованост с материални ресурси	4.37
V12	Човешки ресурс	4.33
V15	Морално състояние на личния състав	4.32
V30	Придобит опит на личния състав	4.32
V24	Състояние на бойната готовност	4.26
V18	Лидерство	4.23
V13	Материално-технически ресурс	4.21
V31	Информацията и разузнаването като бойна функция	4.20
V21	Запаси от материални ресурси	4.11
V35	Бойна поддръжка и осигуряването като бойна функция	4.10
V33	Огневото въздействие като бойна функция	4.09
V32	Командването като бойна функция	4.05
V34	Маньовърът като бойна функция	4.04
V36	Защитата като бойна функция	4.04
V23	Своевременността в подвоза на разхода	4.03
V11	Бойните функции	4.00
V29	Оперативна съвместимост	3.93
V10	Бойна мощ	3.91
V16	Организационна структура	3.88
V17	Мениджмънт	3.70
V22	Инфраструктура	3.64

Таблица 3: Средноаритметични стойности на факторите, влияещи на боеспособността ранжирани в намаляващ ред

Резултатите показват, че всички фактори, влияещи върху боеспособността са оценени в горния диапазон на скалата за оценка, т. е. като *важни* или *по-скоро важни*. Най-високи абсолютни стойности за важност получават факторите „подготовка на формированията“ (4.54), „качествено състояние на въоръжението и бойната техника“ (4.51), „степен на сглобеност“ (4.50) и „подготовка на командирите“ (4.50). В съдържателен аспект, изброените айтеми представят в резюмиран вид четири базисни дименсии за успешност на бойните действия – степен на подготовка на човешкия фактор, въоръжение, екипност, лидерство (командване).

Относително по-ниско са оценени „оперативната съвместимост“ (3.93), „бойната мощ“ (3.91), „организационната структура“ (3.88), „мениджмънта“ и „инфраструктурата“ (3.64). Логично може да се допусне, че последните три фактора са свързани с функционирането на военната институция в мирни условия и в по-малка степен с изграждането на висока бойна готовност.

Съдържателното разнообразие и значимия брой предложени фактори за оценка в анкетната карта повдига въпроса за тяхното групиране в обобщени категории, които да формират комплексни фактори, влияещи върху боеспособността на формированията. Постигането на целта е осъществено посредством прилагането на факторен анализ с последваща варимакс ротация. Първоначалният вариант на факторен анализ разграничава 5 фактора на базата на оценките Initial Eigenvalues. След по-детайлни анализи се установи, че петият фактор се образува от интеркорелациите с другите фактори и не притежава самостоятелна тежест. В следствие, беше предпочетено четири факторно решение. В таблица 4 са представени процентите обяснена вариация на обобщените фактори и алфата на Кронбах за вътрешна консистентност на новоформираните скали. Общият процент обяснена вариация от комплексните фактори е 65%.

Фактор	Наименование	Процент обяснена вариация	Алфа за вътрешна консистентност
Фактор 1	Системен	22 %	.94
Фактор 2	Материални ресурси	16 %	.85
Фактор 3	Подготовка	15 %	.87
Фактор 4	Управленски	12 %	.81

Таблица 4. Наименование на комплексните фактори, процент обяснена вариация и алфи на Кронбах за вътрешна консистентност на новоформираните скали

Таблицата илюстрира, че всички обобщени фактори обясняват процент на вариация надвишаващ 10%, което означава, че факторите са адекватно диференцирани и комплексни. Алфите на Кронбах на скалите, формирани от техните айтеми, надвишават стойността от 0.70 и доказват тяхната висока вътрешна надеждност. В таблица 4 е представена факторната структура на комплексните фактори, влияещи на боеспособността. Впечатление прави, че анкетираните разпознават лидерството към подготовката. Това се подкрепя с твърдението, че в хода на подготовката всеки командир се изгражда като лидер⁵.

⁵ Възможността за самооценка, способства за допълване на необходимите знания и умения и за адекватно използване на предоставените възможности за самоусъвършенстване. Така цялостната система за квалифициране на офицерите осигурява техническа, тактическа и лидерска подготовка, ориентирани към изграждането на лидери, способни да изпълнят определените им задачи. [3 с. 28]

Въпрос №	Фактор 1: Системен	1	2	3	4
V34	Маньовърът като бойна функция	.87			
V33	Огневото въздействие като бойна функция	.85			
V36	Защитата като бойна функция	.85			
V32	Командването като бойна функция	.82			
V31	Информацията и разузнаването като бойна функция	.78	.33		
V35	Бойната поддръжка и осигуряването като бойна функция	.78	.32		
V11	Бойните функции	.76			
V10	Бойната мощ	.63			
Фактор 2: Материални ресурси					
V19	Степен на окомплектованост с материални ресурси		.80		
V21	Запаси от материални ресурси		.78		
V22	Инфраструктура		.69		
V23	Своевременност в подвоза на разхода	.40	.60	.39	
V16	Организационна структура		.52		.33
V20	Качествено състояние на въоръжението и бойната техника		.49	.43	
Фактор 3: Подготовка					
V18	Лидерство		.45	.45	
V26	Подготовка на командирите		.31	.77	
V27	Подготовка на щабове		.41	.76	
V28	Подготовка на формированията			.71	.33
V15	Морално състояние на личния състав			.68	
V30	Придобит опит на личния състав			.60	.35
V29	Оперативна съвместимост	.39	.42	.50	
V24	Състояние на бойната готовност		.42	.49	
Фактор 4: Управленски					
V13	Материално-технически ресурс				.81
V12	Човешки ресурс				.75
V14	Боеен състав и окомплектованост				.72
V17	Мениджмънт				.66
V25	Степен на сглобеност		.38	.32	.54

Таблица 5: Факторна структура на комплексните фактори, влияещи на боеспособността

Интеркорелациите между четирите фактора са представени в таблица 5.

		ф2	ф3	ф4
ф1	Системен	.57**	.54**	.36**
		.000	.000	.000
		107	107	107
ф2	Материални ресурси		.70**	.50**
			.000	.000
			107	107
ф3	Подготовка			.54**
				.000
				107

Таблица 5. Интеркорелации между комплексните фактори, влияещи на боеспособността

Всички корелации са значими, с ранг на абсолютни стойности от умерени до високи, като е определена следната скала за сила на връзката: До 0.29 – слаба; 0.30-0.49 – умерена; 0.50-0.69 – значителна; 0.70 – 0.89 – висока. Най-висока величина показва връзката между факторите „материални ресурси“ и „подготовка на личния състав“ ($r = .70$). Най-слаба сила на връзката показва корелацията между факторите „системен“ и управленския фактор. Като цяло умерените до силни интеркорелации между комплексните фактори показват, че всеки от факторите е условие за изграждането и функциониране на другите. Изводът е, че всички фактори са важни и базисно необходими за боеспособността.

Корелациите на комплексните фактори, влияещи върху боеспособността с айтемите, оценяващи влиянието на боеспособността върху вземането на решение от командирите са представени в табл. 6.

Резултатите, илюстрирани в таблицата показват, че връзките между двата типа изследвани променливи са разграничителни. Най-висока значима корелация със значителна сила на ефекта показват „съдържателните параметри на боеспособността“ с „вземането на решение в хода на бойните действия“ ($r = .57$). Идентично ниво на връзка се наблюдава между фактор 4 „...“ и „вземането на решение при подготовката и организирането на бойните действия“ ($r = .54$). Връзките между останалите фактори са ниски до умерено значими. Между факторите „материални ресурси“ и „вземане на решение при подготовката и организирането на бойните действия“ не се наблюдава значима връзка.

		V7	V8
		Вземане на решение в подготовката и организиране на на бойните действия	Вземане на решение в хода на бойните действия
ф1	Системен	32% .57**	10% .32**
		.000	.001
		107	107
ф2	Материални ресурси	11% .34**	14% .37**
		.000	.000
		107	107
ф3	Подготовка	11% .33**	13% .37**
		.001	.000
		107	107
ф4	Управленски	7% .26**	4% .20*
		.007	.037
		107	107

Таблица 6. Корелации на комплексните фактори, влияещи върху боеспособността с айтемите, оценяващи влиянието на боеспособността върху вземането на решение от командирите

Изводите, които се налагат от проведените корелационни анализи са, че вземането на решения в хода на бойните действия относно отделните компоненти на боеспособността е в значителна степен решаващо за нейното ефективно осъществяване. Вземането на решение при подготовката и организирането на бойните действия е свързано с институционалния капацитет на организацията (мениджмънт, инфраструктура и др). Останалите корелации очертават връзките между променливите като важни, но по-скоро като периферни, отколкото като фактори с централно значение. Системният фактор значително намалява в хода на боя. От това следва да се направи извода, че планирането на системата от командване и управление; огневата система; разузнаването; планирането на маньовъра и защитата ще са от съществено значение при подготовката на боя. Това се очертава като критичен момент при планирането на преходните (операции) тактически действия⁶, където времето за решение в техния ход е чувствително по-малко и действията се развиват по-скоротечно и с по-голяма непредсказуемост.

Определянето на факторите и тяхното групиране подпомага да се определи степента им на влияние спрямо боеспособността. Прилагането на системния подход позволява отчитане на възможно най-голям брой фактори, което от своя страна би довело до прецизиране в оценката на боеспособността и целесъобразността при вземането на решение, което ще е направление за последващи изследвания по темата.

References

1. Ганева З., Да преоткрием статистиката с IBM SPSS STATISTICS, Елестра ЕООД, 2016, ISBN 978-619-7292-01-5
2. Доктрина на Въоръжените сили на Република България, С., МО, 2017
3. Доктрина за подготовката на Въоръжените сили на Република България, С., МО, 2018
4. Доктрина за провеждане на операциите, С., МО, 2018
5. Доктрина за сухопътни операции, С., МО, 2020
6. Методика за проверка и оценка на боеспособността, бойната и мобилизационна готовност на Българската армия, С., ВИ, 2001
7. Ръководство за проверка, оценка и сертифициране на щабове и военните формирования от Българската армия и структурите на пряко подчинение на министъра на отбраната, С., МО, 2021
8. Чалъков, Р., Факторна структура на показателите в процеса на планирането на огневата поддръжка в операции, Военен журнал бр.1-2/2020 Военна академия „Г.С.Раковски“, с. 108-121, ISSN 0861-7392
9. Combat Readiness Evaluation Of Land Hqs And Units (Creval), Volume Vii, January 2020

⁶ За повече информация виж Доктрина за сухопътни операции, изд. А, МО, С., 2020